

Μπρους Χάντοκ: σχόλιο για τη φιλοσοφική θεμελίωση μιας δίκαιης πολιτικής

ΧΡΕΙΑΖΟΜΑΣΤΕ ΕΝΑ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΟΥ ΘΑ ΜΕΤΑΤΡΕΠΕΙ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΠΟ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΙΣΧΥΟΣ ΣΕ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΔΙΑΝΟΜΗΣ ΔΙΚΑΙΟΥ, ΥΠΟΣΤΗΡΙΖΕΙ Ο ΜΠΡΟΥΣ ΧΑΝΤΟΚ. ΚΑΙ ΜΕ ΤΟ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟ ΜΑΣ ΠΡΟΚΑΛΕΙ ΝΑ ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΤΟΥΜΕ ΤΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ ΜΙΑΣ ΔΙΚΑΙΑΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ.

Η εξιστόρηση της πολιτικής σκέψης από τη Γαλλική Επανάσταση μέχρι σήμερα είναι για τον Μπρους Χάντοκ ο καμβάς πίσω από τον οποίο βρίσκεται η υπεράσπιση της αρχής των καθολικών αξιών. Καθηγητής της Σύγχρονης Ευρωπαϊκής Πολιτικής Σκέψης στο Πανεπιστήμιο του Κάρντιφ, ο Χάντοκ παρακολουθεί τα βήματα και τα ίχνη που αφήνουν σημαντικοί στοχαστές στην προσπάθειά τους να ακολουθήσουν εκείνα τα μονοπάτια που θεμελιώνουν τις κανονιστικές αρχές του πολιτικού. Απώτερος στόχος του είναι να οδηγήσει σε ένα αναστοχασμό για τη φιλοσοφική θεμελίωση μιας δίκαιης πολιτικής.

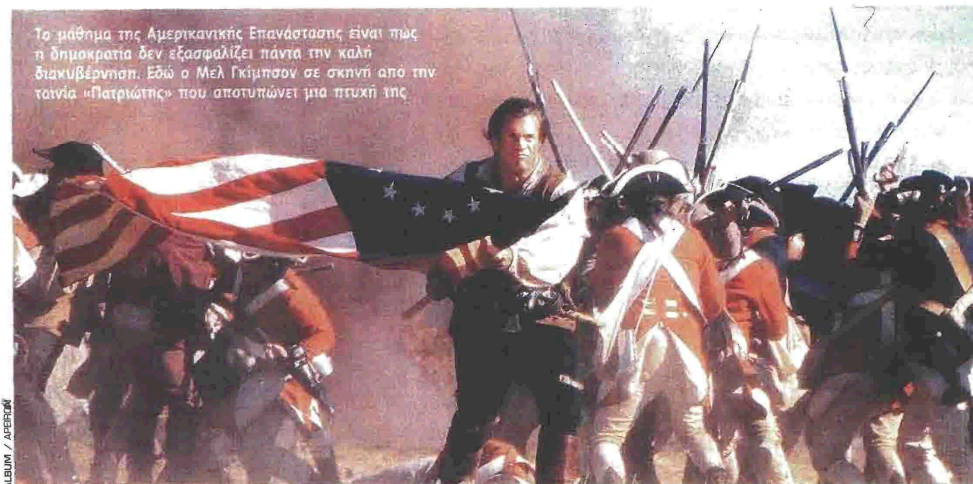

Γράφει ο Γιώργος Γιακουμάκης
giakoumakis@yahoo.gr

κατασκευασμένες από ανθρώπους, που μπορούν να αλλάξουν μετά την παρέμβαση των ιδίων. Συνεπώς οι κυβερνήσεις είναι υπεύθυνες για τις όποιες πολιτικές τους και η όποια αμφισβήτησή τους είναι καθ' όλα νόμιμη, λέει ο Χάντοκ. Εδώ όμως, κατά τη γνώμη μου, προκύπτει και το βασικό πρόβλημα που ταλανίζει τον κόσμο της νεωτερικότητας από το 1789 μέχρι σήμερα. Αυτό αφορά τις ισορροπίες ανάμεσα στις δικαιούσες των ατόμων και τα όρια παρέμβασης του κράτους και του έθνους.

Τα federalist papers (τα κείμενα των πατέρων του αμερικανικού έθνους) διέκριναν πως η επιδίωξη της ελευθερίας σε ριζικά άνισες κοινωνίες μπορούσε να δημιουργήσει έναν καταπιεστικό και παρεμβατικό κυβερνητικό μηχανισμό. Το μήθημα της Αμερικανικής Επανάστασης είναι πως η δημοκρατία δεν εξασφαλίζει πάντα την καλή διακυβέρνηση. Ενώ η Γαλλική Επανάσταση καταδεικνύει πως η ελευθερία και η ισότητα μπορούν να συμβαδίζουν με την ακραία πολιτική μισαλλοδοξία. Οι ίδιες δεσμεύσεις (ισότητα και ελευθερία) στις δύο επαναστάσεις οδήγησαν σε εμφανώς διαφορετικές πολιτικές. Αυτές τις αντι-

Πρόκληση η σχέση της ισότητας με την ελευθερία

Το μήθημα της Αμερικανικής Επανάστασης είναι πως η δημοκρατία δεν εξασφαλίζει πάντα την καλή διακυβέρνηση. Εδώ ο Μελ Γκίμπσον σε σκηνή από την ταινία «Πατριώτες» που απεικονίζει μια πτυχή της

θέσεις επικριεί να καλύψει ο Καντ, για τον οποίο το κύριο δεν είναι η ανάλυση των πολιτικών και θεσμικών ζητημάτων, αλλά ο σεβασμός για την αυτονομία και την αξιοπρέπεια των ανθρώπων (μέσα από τη χάρση αυστηρών κανονιστικών απόψεων για την πολιτική και την ηθική).

Το συνταγματικό κράτος έρχεται να μετριάσει τις αντιφάσεις που γέννησαν οι επαναστάσεις, αλλά και να επιβεβαιώσει πως το παλιό καθεστώς (ancien regime) δεν μπορεί πλέον να ανασταθεί. Η ιδιωτικότητα και ο πλουραλισμός γίνονται τα κεντρικά θέματα στη φιλελεύθερη υπεράσπιση του συνταγματισμού, και η υπεράσπιση του ατόμου έναντι του κεντρικού κράτους κεντρικό πολιτικό ζήτημα. Έτσι για τον Κοστάντο το κράτος δεν είναι το όργανο για την προώθηση της ελευθερίας, αλλά ο εγγυητής των ελευθεριών που γεννιούνται στην κοινωνία των πολιτών. Ο Χέγκελ αντίθετος δίνει έμφαση στην κοινότητα, η οποία γαλουχεί τα άτομα, γι' αυτό και αντιμετωπίζει την αστική κοινωνία ως το εξωτερικό κράτος που βασίζεται στην ανάγκη, ενώ σύμφωνα με την ανάλυση του Χάντοκ, το πραγματικό εσωτερικό κράτος εκφράζει την

ισορροπία και το δημόσιο συμφέρον. Τα πράγματα περιπλέκονται με το έθνος - κράτος, όταν πλέον το κράτος δεν το νομιμοποιεί το δημόσιο συμφέρον, αλλά το εθνικό συμφέρον και η εθνικιστική ιδεολογία.

Ο εθνικισμός, λέει ο Χάντοκ - και συμφωνώ - διαμορφώνει το σύγχρονο, πανίσχυρο κράτος. Τι γίνεται όμως τώρα με το πάγιο αίτημα της ελευθερίας; Το πανίσχυρο εθνικό κράτος σκεπτικίζει την ελευθερία για τις μειοψηφίες, ενώ για τους εθνικά ομοιογενείς πληθυσμούς εφαρμόζει εξισωτικές πολιτικές. Στην παραδοσιακή καχυποψία κατά του κράτους προστίθεται και η απειλή από την υπερνμία της πλειοψηφίας - άποψη που υποστηρίζει και ο Χάντοκ. Και η σοσιαλιστική σκέψη; Για τον Μαρξ η ανισότητα είναι ουστημική και όχι πολιτικό ζήτημα. Η πολιτική αποκαθλώνεται (όχι όμως σ' όλα τα έργα του Μαρξ) για χάρη της κοινωνικής επανάστασης. Η τελευταία όμως, όπως λέει ο συγγραφέας, γέννησε τους ολοκληρωτισμούς (αριστερούς και δεξιούς) του 20ού αιώνα, κάτι που μας γυρίζει πίσω στο πρωταρχικό ζήτημα της σχέσης της ισότητας με την ελευθερία.

Αν λοιπόν η πολιτική δεν μπορεί να απαντήσει στο ερώτημα για τη σχέση ισότητας και ελευθερίας, τότε είτε πρέπει να μετριάσει η πίστη στις δυνατότητες της (Πόπερ-Χάγκελ-Ώουκσοτ) είτε να απορροφηθεί ολοκληρωτικά το ερώτημα (μεταμοντέρνοι στοχαστές).

Καθολικές αρχές

Το βιβλίο του Μπρους Χάντοκ δεν αποτελεί εγχειρίδιο της πολιτικής σκέψης κάποιων σημαντικών στοχαστών και δεν θα πρέπει να κριθεί απ' αυτήν την οπτική γωνία. Η αξία του έγκειται στην προσπάθειά του συγγραφέα να αποδείξει, μέσω της ανάδειξης του προβληματισμού μεγάλων στοχαστών του νεωτερικού κόσμου, πως η δυσκολία της υποστήριξης κοινών ηθικών και πολιτικών αξιών δεν σημαίνει πως πρέπει να απορρίψουμε εντελώς τη δυνατότητα διατύπωσης καθολικών αρχών. Η κοινή λογική είναι παρούσα σ' όλες τις πολιτικές κουλτούρες και αυτό κάνει εφικτή τη διατύπωση κοινών κανονιστικών πλαισίων. Ο συγγραφέας, σε καιρούς αμφισβήτησης των καθολικών προτύπων και απολυτοποίησης της σημασίας των ιστορικών και πολιτισμικών παραγόντων, αναζητεί ακριβώς την ισορροπία ανάμεσά τους και αυτό κάνει το βιβλίο ιδιαίτερα χρήσιμο και σημαντικό.

Bruce Haddock
ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΚΕΨΗΣ ΑΠΟ ΤΟ 1789 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ
 ΜΤΦ. ΒΑΣΙΛΗΣ ΦΡΟΣΥΝΟΣ
 ΕΚΔ. ΠΑΤΑΚΗΣ, 2009

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΟΥΡΙΖ

Η ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΡΩΤΗΣΗ ΤΗΣ ΣΕΛ. 4

Καμίλες στη Θεσσαλονίκη

Ο Χέρμαν Μέλβιλ (1819 - 1891) στις ταξιδιωτικές του εντυπώσεις από την επίσκεψή του στην Ελλάδα (10/1856 - 5/1857) διαφέρει από τους άλλους περιηγητές. Παθαίνεται, συγκρίνει και αντιδρά. Δεν δεικνύει από πριν θαυμασμό ούτε διάθεση ωραιοποίησης. Αφαιρετικά - σχεδόν κρυπτικά - καταθέτει τη μαρτυρία του για όσα άκουσε, είδε κι έμαθε στο πέρασμά του από τη Σύρα, τη Θεσσαλονίκη, τα νησιά του Αιγαίου, την Αθήνα. Το συνοπτικό αυτό κείμενο γίνεται η πρώτη ύλη στα μετέπειτα ποιήματά του. Στη Θεσσαλονίκη συναντά «ένα μπουλούκι καμίλες». Στα νησιά «η βάσασα» από τους κοριούς, τους ψύλλους και τα κουνούπια εξουδετερώνει τελείως όλη την ευχαρίστηση του ταξιδιού στην Ανατολή.

Γ.Ζ.